מסורת הש"ס

א) [לקמן קמ.], ב) לעיל נט: תוספ' פ"ה, ג) עדיות פ"ב מ"ז, ד) [עי' תוס' לעיל עג: ד"ה משום ותוס' ב"ק ב. ד"ה ולרבי אליעזר], ה) עירובין קב., ו) [צ"ל ולרבה], ז) [עי' לעיל מז:], ח) [נ"ל פירושו דלאף אם לא קאי אר"מ מ"מ הדבר תמוה איך יחלקו בסברות רחוקות כ"כ אם לא שלא ידע ר"א מסברת ר"מ כלום וזהו כוונת התוס'],

גליון הש"ס

גמ' דתניא לא תצא אשה. ע"ל סב ע"א: תוס' ד"ה מי סברת וכו' לא ידע. כעין זה לעיל קיח ע"ב תוד"ה אלו היה וש"נ:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה כילה שיש בגגה טפח. נ"ב אבל הרי"ף והרמב"ם כתבו דוקא שאין בגגה וג' סמוך לגגה טפח:

לעזי רש"י

פלודשטוייל"י [פלדישטו"ל]. כסא מתקפל.

מוסף רש"י

הגוד. נוד (סוכה מח:). **וילון.** כנגד הפתח לצניעות (ערובין קב.). **מותר לנטותו.** דלאו אהל הוא דלא קביעא התם אלא כן דרכו לינתן ולהסתלק כדלת בעלמא (שם).

רב נסים גאון

פרק עשרים ר' אליעזר אומר תולין

אבל מטה כסא טרסקל ואסלא מותר לנטותן לכתחילה. משכחת לה בעירובין בפרק מבוי מאי עור אסלא, אמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן עור כסא של בית הכסא.

רבינו חננאל

וסליקא חיובא מדרבנן (ובלבד) שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. **מנקיט אביי חומרי מתנייתא ותני, הגוד והמשמרת כילה וכסא [גלין]** לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור, כלומר איסורא דרבנן, אהל קבוע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת. אבל המיטה והכסא והטרסקל והאסלא מותר לנטותו בתחילה. **פי' משמרת,** הא דאמרן והיא מסננת של יין. **גוד,** הוא חמת מים, בלולב (הגזול) [וערבה] [דף מח] משכיה דההוא גברא דעבדינן ליה גודא ומלינן ביה מיא, והולכי דרכים נועצים יתידות בארץ וקושרין (אחת) [חמת] זה בחוטין עבין ותולין אותו באילו היתידות [כדי] להצטנן מימיו. **כילה,** שיש בגגה טפח. **כסא גלין,** הוא של חוליות טוענין עליו קרשים ויושבין עליו וכשעומדין פורקין אותו. **מיטה,** כגון הא דידן ולא ברירא לן מלאכתה, אלא דברים מוכיחין שהיא מיטה גיליתא [נ"א: גללניתא], והכרעים שמחזיר רפויין הן, ולפיכך היא מותרת, כדאמרינן [לעיל מז:] אם היה רפוי מותר, ולגבה היא עשויה. ויש מי שאומר מטה שהיא עשויה במסמרים, והיא זקופה ומרביצה [נ"א: ומרכינה] לישן עליה, הואיל ולגבה עשויה אינה חשובה כאהל. ועל כסא לשבת בו. וזה שאמר גורד אדם מיטה וכסא וספסל שלשתן טעם אחד הן. טרסקל, היא קערה פשוטה כגון שלחן קטן, וכדתניא ר' יוסי בר' יהודה נעץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל וזרק ונח על גביו, גם זה לגבי עשוי לאכול בו או לתת בו חפצים. אסלא, הוא ספסל של ברזל, דתנן האסלא טמאה מדרס [וטמאה] (ו)טמא מת, פרשה היא טמאה מדרס, והברזל טמא טמא מת. וספסל זה של ברזל ועליו עור נטוי לישב עליו, דתנן עור האסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח, ואמרינן בתחילת עירובין מאי עור אסלא, אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן (עור אסלא) עור כסא של בית הכסא, והוא שאמרנו ספסל של ברזל נטוי עליו עור נקוב באמצע כשיעור סיט הן חסר הן יתר, ויושב עליו אדם ותחתיו גרף כדי לקבל בו הרעי, לפיכך נקרא עור כסא של בית הכסא. אילו כולן מותר לנטותן בתחילה. **ואין נותנין לתלויה בשבת.** ר' אליעזר דתני ונותנין לתלויה בשבת סבר מותר לשמר בתחילה בשבת, וחכמים אוסרין. ואיבעיא לן אליבא דרבנן שימר מאי. ואמר רב כהנא חייב חטאת, ופי' שימ(ו)ר בשוגג חייב חטאת דלא אשכחן במזיד בשבת חייב חטאת, אלא כל שהוא בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חייב מיתה. ועל זה הטעם אמרו משום מאי מתרינן ביה, רבה אמר משום בורר ר' זירא אמר משום מרקיד. סברי בורר ומרקיד שניהן אבות מלאכות הן, ובורר ומרקיד כעין דבר אחד הן, ולא נחלקו בשמותן אלא מפני שהיו במקדש. ולמוד (רבא) [רבה] ור' זירא אלא להודיעך שאם התרו בו משום מרקיד אליבא דרבה אינו חייב, וכן אליבא דר' זירא אם התרו בו משום בורר, והילכתא כר' זירא. **תאני רמי בר יחזקאל טלית כפול לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור.** פי' אדם שקפל טלית וקשרה בין ב' כתלים והדביק קצוות הטלית בארץ ונכנס לישן תחתיה בגגה באמצע, ושופעת ויורדת למטה בארץ כמלוא קומת אדם ברוחב, אהל עראי הוא. ומפני שאין בגגה טפח ולא בפחות משלשה לפיכך פטור אבל אסור, ואם היו עליה חוטין מאתמול ונטה אותה מותר. **והא דבעיא רב כהנא מרב כילה מהו, א"ל אף מיטה** אסורה מכלל שגם כילה אסורה. פי' מיטה דקרמנאי, היא מיטה של פרסיים, ורב לטעמיה דאשכחנן בסוף כירה רב ושמואל דאמרי תרוייהו המחזיר מיטה של פרסיים בשבת חייב חטאת. ומסתברא דהאי מיטה של פרסיים לא יתכן להחזירה אלא אם יתקע, לפי שמלבנותיה וכרעיה דחוקין ואינן נשלבין אלא אם יתקע בהן, וכיון שתקע בהן חייב חטאת. כילה היא כילה שיש בגגה טפח או בפחות משלשה סמוך לגגה טפח, שמצינו באהלי טומאה טפח, והנה נטה אהל קבוע וחייב חטאת כמיטה של פרסיים כדאמרן. תוב בעא מיניה כילה מהו, וא"ל אף מטה מותרת מכלל ששתיהן מותרות. כילה שאין בגגה טפח ויש עליה חוטין קשורין מאתמול והוא כגון הטלית שאמר רמי בר יחזקאל, ומיטה היא גיליתא מיטה שהמחזירה אין צריך לתקע שמלבנותיה וכרעיה אינן דוחקות וברפיון נכנסין ויוצאין. תוב בעא מיניה כילה ומיטה מהו. א"ל כילה אסורה ומיטה מותרת, פי' כילה אסורה שיש בגגה טפח, ומיטה מותרת כדידן, והיא מיטה גיליתא שהיו מחזירין אותה בשבת בבית רב חמא ומפורש בסוף פרק כירה. **והני** כילי דבי רב הונא ודבי רב פפא בריה דרב יהושע דהוו מאורתא נגידין ובצפרא חביטא רמיין, יש מי שאומרים משלכות היו בארץ שאסור לטלטלם בשבת. ואנו קבלנו מרבותינו כי נטויות היו מע"ש ומשוכות למעלה כמין כפולות, ובבקר היו משפיעין ומשרבבין אותן למטה ונמצאו מוסיפין, כחכמים שחולקין על ר' אליעזר ואומרים מוסיפין (באוהלי) [לאהלי] עראי בשבת ואין צ"ל ביו"ט, וכדאמרינן בהמוצא תפילין הנהו דיכרי דהוו בי רב הונא דביממא בעו טולא ובליליא בעו אוירא, אתו לקמיה דרב, א"ל זיל כרוך בודיא ושייר בה טפח ולמחר פושטה, דמוסיף על אוהלי עראי הוא ושפיר דמי. ובתרה אמ' הא שמעתא דשמואל כילת חתנים וכו', שמעינן מינה דכולהו חד טעמא אינון. **אמר רב משום ר' חייא וילון,** פי' פרוכת, מותר לנטותו ומותר לפרקו, וזה בזמן שכרוכין עליו ב' חוטין או משיחות דלא גרע מטלית כפולה.

אלא אמר אביי א)[א]מדרבנן היא שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול מנקיט אביי חומרי מתניתא ותני [ב]הגוד והמשמרת כילה וכסא גלין לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור [ג]אהלי קבע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת [ד]אבל מטה וכסא טרסקל ואסלא מותר לנטותן לכתחילה: ואין נותנין לתלויה בשבת: איבעיא להו שימר מאי אמר רב כהנא [ה]שימר חייב חטאת מתקיף לה רב ששת מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת ורבי אליעזר שרי לכתחילה מתקיף לה רב יוסף אלמה לא הרי עיר של זהב דר"מ מחייב חטאת ורבי אליעזר שרי לכתחילה מאי היא ב)דתניא ג)לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצאה חייבת חטאת דברי ר"מ וחכמים אומרים לא תצא ואם יצאה פטורה ג)ר"א אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחילה א"ל אביי מי סברת ר"א אדר"מ קאי דאמר חייבת חטאת אדרבנן קאי דאמרי פטור אבל אסור ואמר להו איהו מותר לכתחילה ד)[ו]משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד אמר רבה כוותי דידי מסתברא מה דרכו של בורר נוטל אוכל ומניח הפסולת אף הכא נמי נוטל את האוכל ומניח את הפסולת אמר ר' זירא כוותי דידי מסתברא מה דרכו של מרקד פסולת מלמעלה ואוכל מלמטה אף הכא נמי פסולת מלמעלה ואוכל מלמטה תני רמי בר יחזקאל [ז]טלית כפולה לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור היה כרוך עליה חוט או משיחה מותר לנטותה לכתחילה בעא מיניה רב כהנא מרב כילה מהו א"ל אף מטה אסורה מטה מהו א"ל אף כילה מותרת כילה ומטה מהו א"ל כילה אסורה ומטה מותרת ולא קשיא הא דקאמר אף מטה אסורה כדקרמנאי הא דקאמר ליה אף כילה מותרת כדרמי בר יחזקאל כילה אסורה ומטה מותרת כדידן אמר רב יוסף חזינא להו לכילי דבי רב הונא דמאורתא נגידו ומצפרא חביטא רמיא ה)אמר רב משום רבי חייא [ח]וילון מותר לנטותו ומותר לפורקו ואמר שמואל משום רבי חייא כילת

אלא אמר אביי מדרבנן. קאסרי לה חכמים דמתניתין דלא שבקינן ליה למיתליה למיעבד עובדא דחול: **מנקיט.** מלקיט: **חומרי מתנייתא.** כללות של ברייתות. חומר קשר. כלומר כללות שמלא בברייתות בגוד לבדה ובמשמרת לבדה ובכילה לבדה ובכסא גלין לבדה ושנאן כולן הפטורין אבל אסורין בחומר אחד והמותרים לכתחילה בחומר אחד: **הגוד.** הוא עור של בהמה תפור ופיו רחב מאד ויש לו שנצים ועוברי דרכים ממלאין אותו יין או חלב במקום שתוקעין שם אהליהם ללון ושוטחין אותו ופיו מתוח ע"ג יתידות והרוח עוברת מתחתיו ומצננו שלא יתקלקל היין והוי דומה לאהל לאחר שנמתח: **כילה.** שיש [א] בגגה טפח: **וכסא גלין.** כמו מטה גללניתא דכירה (לעיל דף מז:) והוא שם מקום ומפרקין מטותיהן וכסאותן וטוענין אותן עמהן וחוזרין ומחזירין אותן: **לא יעשה.** דאהל ערלאי נינהו וכסא גלין נמי גזרה שמא יתקע בחוזק: **אבל מטה.** שלנו המחוברת ועומדת אם היתה זקופה או מוטה על צדיה מותר לנטותה לישבה על רגליה ואע"ג דהשתא עביד אהל שרי דלא מידי עביד אלא ליתובה בעלמא: **כסא טרסקל.** כך שמו ובלע"ז פלודשטוייל"י ועליונו של עור ומקפלין אותו וכשמסלקין אותו סומכין אותו לכותל וכשרוצה לישב עליו נוטהו ויושב על ד' רגלים: **ואסלא.** עשוי כעין כסא טרסקל אבל עור הפרוש עליו נקוב לבית הכסא. מותר לנטותו לכתחילה דהא עביד וקאי: **שימר.** נתן שמרים לתלויה וסינן: **חייבת חטאת.** דלאו תכשיט הוא אלא משוי: **פטורה.** דתכשיט הוא ולכתחילה אסור דילמא שלפא ומחויא: **יוצאה אשה.** דמאן דרכה למיפק בעיר של זהב אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא: **משום מאי מתרינן ביה.** למשמר: **משום בורר.** דהאי נמי בורר הוא: **כוותי דידי מסתברא.** דאי אתרו ביה משום בורר התראה היא: **דנוטל אוכל ומניח פסולת.** ו)ולרבא ה"ה נמי דאי אתרו ביה משום מרקד הויא התראה אבל לרבי זירא אי אתרו ביה משום בורר לאו התראה היא דלא דמי לבורר שהאוכל למטה ופסולת למעלה מה שאין כן בבורר קטנית שהפסולת למטה: **טלית כפולה לא יעשה.** לשטוח טליתו על גבי ארבע יתידות לישן תחתיה וראשיו מתכפלין לכאן ולכאן לצד הארץ והויא ליה כתלים להגן מן החמה דהוי אהלא: **כרך עליה.** מבעוד יום: **חוט או משיחה.** ונתנה על הנס שעל הקנוף כשהיא מכופלת וכרך עליה חוט למשכה בו לפורסה לכאן ולכאן מותר למושכה בו בשבת דמוסיף על אהל עראי הוא ואינו כעושה לכתחילה: **כדקרמנאי.** היינו גללניתא ז) שפורקה ומחזירה והוא שם מקום. לשון אחר קרמנאי מוכרי בגדי פשתן מוכרין עליהן: **כדרמי.** כרך עליה חוט: **כדידן.** מטה שהיתה זקופה והוא מושיבה על רגליה: **דמאורתא נגידו ומצפרא חביטא.** בלילי שבת ראשים פרושות ולבקר ראשים מושלכים לארץ. אלמא מותר לפורקה וה"נ מותר לנטותה: **וילון.** מסך שכנגד הפתח: **מותר לנטותו.** שאין אהל אלא מי שעשוי כעין גג:

אלא אמר אביי מדרבנן. ואף על גב דתלא כוזא בסיכתא אפילו איסור דרבנן ליכא במילי דרבנן שייך שפיר לחלק אבל אי במשמרת מדאורייתא אסור אין שייך לחלק. מ"ר: **כסא גלין.** לא כפי' הקונטרס מטה גללניתא דשילהי כירה ואסור משום שמא יתקע דכולה שמעתא איירי באיסור אהל אלא היינו [כעין] מטה שפורסין עליה עור ואסור משום אהל כשמושיב תחילה המטה ואחר כך פורס העור דהוי ממטה למעלה ואסור כדאיתא בבילה בפ' המביא כדי יין (ד' לג.) דפוריא אסור מלמטה למעלה. מ"ר: **כסא** טרסקל. יש בהן עור וכשרוצה לישב עליו נוטה העור ויושב על ד' רגלים כדפירש בקונטר' וכגון שהוא קבוע בכסא דאם לא כן היה אסור לנטותו כדאמר בפ' המביא (שם דף לג:) אמר רב יהודה האי מדורתא מלמעלה למטה שרי פירוש כשנותנין עצים מכאן ומכאן ונותנין עליהם עצים ארוכים ארכן לרחב של אלו ובמביא תחילה עצים שנותן למעלה ואחרי כן עצים שמכאן ומכאן אינו כן דרך עשיית אהל לעשות הגג תחילה ואחריו הדפנות ושרי וכה"ג קרי מלמעלה למטה מלמטה למעלה אסור וכן ביעתא פירוש כשנותנין ביצים ע"ג האסכלא שקורין גרדיי"ל וכשנותנין הביצים תחילה ואוחז בהן בידו עד שמביא הכלי תחתיהן שרי דהיינו מלמעלה למטה וכן קידרא שמושיבה על שתי חביות שצריך לאוחזה בידו ואחר כך לסדר תחתיה החביות וכן חביתא חביות שמסדרין באוצר ומושיבין אחת על גבי שתים וכן פוריא לפרוס העור תחילה באויר ואח"כ להביא המטה תחתיו ומיהו יש לפרש הך דשמעתא באינו קשור ומיירי כגון שעושה מלמעלה למטה אבל משמע דבכל ענין מיירי. מ"ר. וכל הנהו דאסרינן בבילה אומר ר"ת דדווקא דברים שיש להם מחילה עד לארץ אבל להושיב הקדרה על טרפיד בי"ט שרי אפילו מלמטה למעלה להביא הטרפיד תחילה ואחר כך להושיב הקדרה וכן להושיב השולחן[א] על גבי ספסלין[ב] וביעתא וקידרא וחביתא ופוריא י"ל שיש להם מחילה.[ג] מ"ר: **מי סברת דר' אליעזר קאי אדר"מ** כו'. לא ידע רבי מאי קמשני[ד]ח): **מה** דרכו של בורר. לא תקשה אההיא דשילהי כלל גדול (לעיל דף עד.)[ה] כמו שפי' שם (בד"ה בורר ואוכל)[ו]: **כרך** עליה חוט או משיחה מותר לנטותה. כגון ששייר בה טפח דבענין אחר לא הוה שרי כדאשכחן בפרק בתרא דעירובין (דף קב.) כרוך בודיא ושייר בה טפח למחר פושטה דמוסיף על אהל עראי הוא אי נמי כריכת חוט או משיחה מועלת בלא שייר בה טפח[ז]: **בעא** מיניה רב כהנא מרב כו'. ונראה לר"י ששאל לו סתם בכל כילות אם הם מותרות אמר ליה אפילו מטה יש מהן שאסורות הדר בעא אם כל מטות אסורות אמר ליה אף כילות מותרות אמר ליה כיון שאין אתה מחלק בשניהם מהו להשוותן כילה ומטה ובמקום שאסור בזה כנגדו אסור בזה א"ל כילה אסורה ומטה מותרת וכן יש לפרש ההיא דפרק אלו טרפות (חולין דף נג.) יש דרוסה לחתול א"ל אף לחולדה יש דרוסה יש דרוסה לחולדה[ח] א"ל אף לחתול[ט] אין דרוסה[י][יא] לחתול ולחולדה יש דרוסה או אין להם דרוסה א"ל[יב] לחתול יש דרוסה ולחולדה אין דרוסה ומפרש התם דבגדיים וטלאים יש דרוסה לחתול ולא לחולדה ובאימרי רברבי אין דרוסה אפילו לחתול ובעופות יש דרוסה אפילו לחולדה ויש ליישב כעין שפירש[יג] הר"ר יצחק בן ר"מ (פי') התם[יד] שכשהיה עוסק באימרי[טו] שאלו אם יש דרוסה לחולדה[טז] וכן כולם.[יז] מ"ר: **אף כילה מותרת כדרמי בר יחזקאל.** הוה מצי למימר כי ההיא דשנינו בסמוך לכילי דבי רב הונא וי"ל כדרמי בר יחזקאל הוו:

עין משפט נר מצוה

ב א ב מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יז ופכ"ב שם הלכה כח סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שטו סעיף ג ד ו ט:

ג ג מיי' פכ"ב שם הלכה כז:

ד ד מיי' שם הלכה כח סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

ה ה מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה יד סמג שם:

ו ו מיי' שם הלכה יא ופכ"א הלכה יז סמג שם:

ז ז ח מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כט סמג שם טוש"ע א"ח סי' שטו סעיף י:

מוסף תוספות

א. שאין לו רגלים. תוס' ביצה לג: ד"ה מלמטה. ב. שיש להם רגלים דקים. רשב"א. דמתחילה משימין הספסלים ואח"כ משימין עליהם את השלחן וכו' דהואיל ואין להם מחיצות שרי. תוס' ביצה לג: ד"ה מלמטה. ג. לצדדים המגיעות לארץ. תוס' ביצה לג: ד"ה מלמטה. ד. אכתי ר' מאיר מחייב חטאת ור' אליעזר שרי לכתחילה. וי"ל וכו'. תוס' הרא"ש. ה. [דהתם] משמע דאוכל מתוך פסולת אין דרך ברירה בכך. תוס' לעיל עד. ד"ה בורר ואוכל. [ופסולת מתוך אוכל] דרך ברירה יותר. [והכא] משמע שדרך ברירה היינו אוכל מתוך פסולת. ריטב"א שם ד"ה אבל פסולת. ו. [דהכא] בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך ברירה, [דהכא] במשמר איירי. תוס' לעיל עד. ד"ה בורר ואוכל. [והתם] כשפסולת מועט. כי כן דרך ליטול ביד מה שהוא יותר מועט. ריטב"א שם ד"ה אבל פסולת. ז. אלא כולה כרוכה, דכריכת חוט או משיחה חשיב כאלו היתה פרוסה טפח. רא"ש סימן ג'. דאי בפורס טפח, מאי שנא כרך עליה חוט או משיחה, תיפוק לי משום פריסת טפח. רשב"א. ח. בכל מקום. תוס' הרא"ש חולין נג. ד"ה יש. ט. פעמים. תוס' חולין נג. ד"ה יש. י. והדר בעי מיניה. תוס' חולין נג. ד"ה יש. יא. כיון דזה וזה פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה שוים הן או לאו. תוס' חולין נג. ד"ה יש. יב. יש דבר שדבר וכו'. תוס' חולין נג. ד"ה יש. יג. בתוס' הרא"ש כתוב שפירשת בכאן, וה"ר יצחק בר מאיר פירש התם וכו'. (ועי' מהרש"א). יד. דכל הנך בעיות הוי בכמה זימנין, דפעם ראשונה הי' עוסק בעופות ושאלו אם יש דרוסה לחתול, והשיב לו רב אפי' לחולדה יש דרוסה. תוס' חולין נג. ד"ה יש. טו. רברבי. תוס' הרא"ש. טז. אם לאו והשיב לו אפי' לחתול אין דרוסה ושוב הי' עוסק בגדיים וטלאים ושאלו חולדה וחתול יש להם דרוסה או לא. וא"ל לחתול יש דרוסה ולא לחולדה. תוס' חולין נג. ד"ה יש. יז. וכן היה מפרש [עובדא דהכא]. תוס' חולין נג. ד"ה יש.